

**BENEFICIILE VIRTUȚILOR NĂDEJDII, ALE
STĂRUINȚEI ÎN BINE, ALE CUMPĂTĂRII, ALE PĂCII,
ALE PRIETENIEI, ALE IERTĂRII, ALE EVLAVIEI ÎN
VIAȚA CREȘTINILOR.**

**THE BENEFITS OF THE VIRTUES OF HOPE,
PERSEVERANCE IN GOOD, TEMPERANCE, PEACE,
FRIENDSHIP, FORGIVENESS, PIETY IN THE LIFE OF
CHRISTIANS.**

Drd. Mihai LUNGU
Școala Doctorală a Facultății de
Teologie „Sf. Andrei Șaguna” din Sibiu

Abstract:

The virtues of hope, perseverance in good, temperance, peace, friendship, forgiveness, piety have a special significance in the life of Christians, because they help them to be able to have an appropriate attitude in many situations in their lives, in accordance with the teachings of Jesus Christ, our Saviour.

Keywords: virtues, hope, perseverance in good, temperance, peace, friendship, forgiveness, piety.

Mântuitorul Iisus Hristos a arătat că El este Calea prin care credincioșii pot ajunge la Tatăl (*In* 14, 6) și prin care pot să dobândească mântuirea sufletelor lor. La Mântuitorul s-au putut vedea virtuțile nădejdiei, stăruinței în bine, cumpătării, păcii, prieteniei, iertării, evlaviei, dar și altele. Mântuitorul fiind Calea, creștinii trebuie să-L ia ca exemplu și să respecte toate învățăturile Sale, dobândind virtuțile pe care Acesta le avea. Viața creștinilor are suișuri și coborâșuri, de aceea ei au nevoie de virtuți pentru a putea face față situațiilor prin care trec, așa cum a făcut față și Mântuitorul tuturor provocărilor pe care le-a întâmpinat.

Virtutea nădejdi

Nădejdea este a doua virtute teologică, după credință (*I Cor* 13, 13). Prin această virtute, credincioșii se încred în promisiunile făcute de Dumnezeu de-a lungul timpului. Cea mai mare promisiune pe care a făcut-o Dumnezeu oamenilor a fost salvarea lor din robia păcatului printr-un Mântuitor (*Fc* 3, 15; 49, 10; *Dt* 18, 15; *Is* 7, 14; 9, 5-6; *Ir* 23, 5; *Iz* 34, 23; *Dn* 9, 24-27; *Mi* 4, 2-4; 5, 1; *Mal* 3, 1). Această promisiune s-a concretizat prin venirea în lume a Fiului Său, Mântuitorul Iisus Hristos (*In* 3, 16). În Întâia Epistolă Sobornicească, Sfântul Apostol Petru a zis: „Binecuvântat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care, după mare mila Sa, prin învierea lui Iisus Hristos din morți, ne-a născut din nou, spre nădejde vie” (*I Ptr* 1, 3). În creștini se naște o nădejde vie pentru viața veșnică în împărăția cerurilor, odată cu primirea Sfintei Taine a Botezului, a Sfintei Taine a Mirungerii și a Sfintei Taine a Euharistiei, care sunt cele trei taine ale inițierii¹. Această nădejde vie trebuie întărită în permanență de-a lungul vieții prin Sfânta Taină a Euharistiei, pentru că „Euharistia sădește astfel în noi puterea pentru a preda total existența noastră lui Dumnezeu, spre a o primi umplută de viața Lui eternă, asemenea lui Hristos, prin înviere”². Diavolul ispitește credincioșii să-și piardă încrederea în Dumnezeu, care stă la baza virtuții nădejdi și să cadă în deznădejde³. O uneltire a diavolului pentru a duce credincioșii în deznădejde este întristarea⁴. Această întristare se produce uneori din dorința prea mare a unor credincioși de a realiza anumite lucruri lumești, care din diferite motive nu se realizează, aceștia scăpând din vedere țelul final, care este mântuirea sufletului. Credincioșii trebuie să ia aminte la vorbele Mântuitorului, Care a spus: „ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (*Mt* 16, 26). Întristarea poate avea foarte multe cauze și diavolul are la îndemână multe oportunități de a ataca pe credincioși. Aceștia trebuie să fie atenți ca întristarea să nu se cuibărească în sufletele lor, indiferent de motiv, întrucât în timp aceasta va distruge lent încrederea în Dumnezeu, și astfel vor cădea în deznădejde. Sfântul Marcu Ascetul spune: „când află

¹ Pr. Prof. Dumitru STĂNILOAE, *Teologie dogmatică ortodoxă*, vol. III, ediția a III-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 83.

² *Ibidem*, p. 85.

³ SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, „Cele patru sute capete despre dragoste”, în *Filocalia*, vol. II, ediție jubiliară, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017, p. 85.

⁴ SFÂNTUL IOAN CASIAN, „Despre cele opt gânduri ale răutății”, în *Filocalia*, vol. I, ediție jubiliară, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017, pp. 146-146.

diavolul pe un om, prins fără trebuință de cele trupești, mai întâi îi răpește trofee cunoștinței, pe urmă îi taie nădejdea în Dumnezeu, cum i-ar tăia capul”⁵. Așadar, nădejdea se poate întări dacă credincioșii își ridică mintea la lucrurile care vor fi date de Dumnezeu după moartea trupească, întrucât lucrurile lumești îi înrobesc și le îngustează orizontul de gândire⁶, scăpând din vedere bunătățile din împărăția cerurilor. Dumnezeu Și-a respectat toate promisiunile făcute oamenilor (2 Cor 1, 18-21), astfel că aceștia nu au motiv să nu nădăjduiască în El, însă, din cauza grijilor lumești și a păcatelor, nădejdea lor slăbește, ajungându-se chiar la pierderea credinței dacă cad în deznădejde, prin uneltirile diavolești. Cunoscându-se beneficiile virtuții nădejdi, dar și lucrurile grave care se pot petrece din cauza factorilor care duc la deznădejde, credincioșii trebuie să actualizeze în permanență nădejdea vie din ei, prin Sfânta Taină a Euharistiei, a celorlalte Sfinte Taine și Ierurgii și prin participarea la Slujba Sfintei Liturghii, care este o pregustare a împărăției cerurilor⁷.

Virtutea stăruinței în bine

Stăruința în bine este o virtute prin care credincioșii perseverează în lucrurile bune și le consolidează constant. Această virtute mai este denumită și perseverență. În orice lucru bun pe care îl fac credincioșii este nevoie de stăruință, pentru ca acel lucru să devină un obicei. Această virtute se poate vedea la Mântuitorul Iisus Hristos, Care, „fiind în chin de moarte, mai stăruitor Se ruga. Și sudoarea Lui s-a făcut ca picături de sânge care picurau pe pământ” (Lc 22, 44). Mântuitorul, „ridicându-Se din rugăciune, a venit la ucenicii Lui și i-a aflat adormiți de întristare. Și le-a zis: De ce dormiți? Sculați-vă și vă rugați, ca să nu intrați în ispită” (Lc 22, 45-46). Deci nu este suficient să se știe despre lucrurile bune și să se facă doar din când în când, pentru că diavolul pândește orice moment de slăbiciune ca să ispitească pe credincioși. Momentele de slăbiciune sunt atunci când credincioșii sunt cuprinși de suferință sau de întristare din cauza unor necazuri petrecute sau care sunt anunțate că vor veni. În aceste momente este nevoie de stăruință în lucrurile bune pentru a nu cădea pradă ispitirilor diavolești. O stăruință în bine poate fi rugăciunea stăruitoare⁸, așa cum s-a văzut la Mântuitorul

⁵ SFÂNTUL MARCU ASCETUL, „Despre cei ce-și închipuie că se îndreptătesc din fapte, în 226 de capete”, în *Filocalia*, vol. I, ediție jubiliară, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017, p. 321.

⁶ *Ibidem*, p. 313.

⁷ Pr. Prof. Dr. Ene BRANIȘTE, *Liturgica specială: pentru facultățile de teologie*, ediția a IV-a, Editura Oferta, București, 2005, pp. 233-234.

⁸ ISIHIE SINAITUL, „Către Teodul, Scurt cuvânt de folos sufletului și mântuitor despre trezvie și virtute”, în *Filocalia*, vol. IV, ediție Dumitru Stăniloae, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2017, p. 45.

Iisus Hristos când era cuprins de suferință sufletească și trupească în același timp⁹. O altă stăruință în bine este credința stăruitoare¹⁰. Stăruirea în credință îi face pe credincioși să fie ancorați constant în legătura pe care o au cu Dumnezeu, și această credință va da roade neașteptate. Mântuitorul a spus: „Dacă veți avea credință în voi cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: Mută-te de aici dincolo, și se va muta; și nimic nu va fi vouă cu neputință” (*Mt 17, 20*). Virtutea stăruinței în bine se poate arăta, în general, în respectarea poruncilor date de Dumnezeu¹¹. Poruncile au fost date de Dumnezeu oamenilor pentru a-i ghida pe calea cea dreaptă. De aceea, aceste porunci nu sunt facultative, ci trebuie să se stăruie în respectarea lor, altfel cei care nu le respectă se abat de la calea care duce la mântuire. Din păcate, se poate stăruie și în rău. Un exemplu în acest sens îl reprezintă diavolul și îngerii lui, care au stăruit în rău și au fost alungați din cer (*Ap 12, 7-9*). Tot o stăruire în rău se poate vedea și la conducătorii religioși ai poporului lui Israel și la mulțimile adunate când Pilat a zis: „Eu nu găsesc în El nici o vină; Dar este la voi obiceiul ca la Paști să vă eliberez pe unul. Voiți deci să vă eliberez pe regele iudeilor? Deci au strigat iarăși, zicând: Nu pe Acesta, ci pe Baraba. Iar Baraba era tâlhar” (*In 18, 38-40*). Aceștia nu au ținut cont de faptul că un Om nevinovat va fi pedepsit pe nedrept și au insistat să fie răstignit (*In 19, 7-19*). Un exemplu de om care inițial a stăruit în rău, dar, cunoscând Adevărul, a stăruit foarte mult în bine după aceea, este Sfântul Apostol Pavel (*FA 9, 1-18*), care a încurajat pe mulți să lupte pentru dreapta credință și să stăruie în ea (*FA 14, 22; Evr 9, 29; 12, 1*). Credincioșii trebuie să se asigure că stăruința lor este în învățăturile date de Mântuitorul Iisus Hristos și în urmarea exemplului Său.

Virtutea cumpătării

În viața lor, credincioșii pot cădea pradă unor excese de natură trupească sau sufletească, care ar putea să îi înrobească unor patimi. Pentru a evita aceste excese, ar fi bine să se înarmeze cu virtutea cumpătării. Sfântul Apostol Petru, în Întâia Epistolă Sobornicească, a spus: „să vă feriți de poftele cele trupești care se războiesc împotriva sufletului” (*I Ptr 2, 11*). Poftele trupești sunt multe, așa că este nevoie de cumpătare pentru a le potoli. Alimentația cu hrană solidă și cu lichide, fără de care oamenii nu pot supraviețui, prin exces poate crea probleme destul de grave credincioșilor.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Arhim. Teofil PĂRĂIAN, *Bucuriile credinței*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2004, p. 193.

¹¹ SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG, „Cele 225 de capete teologice și practice”, în *Filocalia*, vol. VI, ediție Dumitru Stăniloae, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2017, p. 73.

De aceea, Biserica a rânduit anumite perioade când credincioșii trebuie să se hrănească mai moderat, pentru a se putea detașa de grijile trupești. În plus, „îmbuibarea te face să pierzi și plăcerea mâncării, după cum nu e un rău să bei cu cumpătare vin, ci să te îmbeți, și prin lipsa de măsură să-ți strici mințile”¹². Mâncarea și băutura în exces pot crea boli care cauzează suferințe. Prin virtutea cumpătării, credincioșii înțeleg că trebuie să fie moderați cu hrana trupească și să mănânce și să bea cu măsură. Sfântul Isaac Sirul spune: „Mănâncă și bea cu cumpătare, cum se cuvine copiilor lui Dumnezeu”¹³. Dumnezeu le-a spus protopărinților Adam și Eva să se înmulțească și să umple pământul (*Fc* 1, 28), iar cei care se vor uni vor deveni un trup (*Fc* 2, 24). De-a lungul timpului, mulți oameni nu au înțeles această legătură sacră dintre un bărbat și o femeie și au căzut în patima desfrânării. Virtutea cumpătării luminează creștinii să aleagă calea cea dreaptă prin Sfânta Taină a Cununiei, care le dă posibilitatea să-și potolească poftele și să aibă urmași în curăție, fără desfrânare. Căsătoria dintre un bărbat și o femeie se întemeiază pe virtutea cumpătării, întrucât cei doi miri manifestă unul față de celălalt respect, fidelitate și sprijin până la sfârșitul vieții înaintea lui Dumnezeu, primind binecuvântarea Lui prin preot¹⁴. Pe lângă poftele care au legătură strânsă cu trupul, mai sunt și cele în care este implicat sufletul. Iubirea față de semenii, cu precădere față de persoanele apropiate (ex.: copii, părinți, frați, surori, soție etc), poate fi sufocată de gelozie. Gelozia este o lipsă de măsură a oamenilor în ceea ce privește dragostea pe care le-o poartă celorlalți. Cu ajutorul virtuții cumpătării, credincioșii se limitează la o iubire care să bucure și să ajute pe ceilalți, nu să-i constrângă. Un alt exces pe care îl pot face credincioșii este dorința prea mare de câștig, cunoscută și ca iubirea de arginți¹⁵. Este bine ca aceștia să-și dorească să câștige pe măsura nevoilor pe care le au. O dorință exagerat de mare de câștig se poate transforma și într-o dezamăgire pe măsură. Cumpătarea preîntâmpină aceste dezamăgiri pe care le-ar putea avea credincioșii și îi conduce către dorințe rezonabile. Deoarece vremurile în care trăiesc credincioșii se schimbă din ce în ce mai rapid,

¹² SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, „Omilia X”, în *Scrieri, Partea întâia: Omilii la Facere*, trad., introd., indici și note de Pr. Dumitru Fecioru, în col. *PSB*, vol. 21, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 116.

¹³ SFÂNTUL ISAAC SIRUL, „Cuvinte despre nevoiță” (Cuvântul VII: Despre rânduiala începătorilor și despre cele ce se cuvin lor), în *Filocalia*, vol. X, ediție Dumitru Stăniloae, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2017, p. 52.

¹⁴ Pr. Prof. Dumitru STĂNILOAE, *Teologie dogmatică ortodoxă*, vol. III, ediția a III-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, pp. 203-210.

¹⁵ SFÂNTUL EVAGRIE PONTICUL, „Capete despre deosebirea patimilor și a gândurilor”, în *Filocalia*, vol. I, ediție jubiliară, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017, p. 67.

și odată cu ele și standardele privind calitatea vieții, aceștia trebuie să fie atenți la ce unități de măsură se raportează atunci când evaluează strictul necesar privind nevoia de hrană și de băutură. Oamenii au capacitatea de a trăi și cu foarte puțină hrană, așa cum se poate vedea și la monahi, însă aceea este o asceză care nu este accesibilă tuturor credincioșilor. În privința poftelor sufletești, vremurile în schimbare intensifică, într-o oarecare măsură, pericolul pentru credincioși de a cădea pradă acestora, pentru că se dezvoltă rapid comunicarea dintre oameni, iar accesul la informații diverse este mult mai facil. Prin urmare, virtutea cumpătării îi ajută pe credincioși să aibă o viață echilibrată, care să combată poftele trupești și sufletești.

Virtutea păcii

Pacea este o stare prin care credincioșii pregustă împărăția cerurilor, care este „pace și bucurie în Duhul Sfânt” (*Rm* 14, 17). Mântuitorul Iisus Hristos a spus: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze” (*In* 14, 27). Pacea lui Dumnezeu este o liniște desăvârșită, unde elementele perturbatoare ale ispitelor nu au putere asupra credincioșilor. Pacea dată de Mântuitorul tuturor celor care cred în El se întărește prin virtutea păcii care este lucrătoare în cei care urmează învățăturile pe care le-a propovăduit Acesta. Păcatele, dar mai ales patimile trupești și sufletești tulbură pacea sufletească pe care a adus-o Mântuitorul credincioșilor, pentru că depărtează pe aceștia de ținta pe care o au, mântuirea sufletului. Prin curăția și Jertfa Sa de pe Cruce, Mântuitorul Iisus Hristos a biruit vrăjmășia din trupul Său, cauzată de firea omenească, și a întemeiat pacea pentru tot neamul omenesc, pe care a dat-o acestora (*Ef* 2, 10-17). Mântuitorul a mai zis: „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (*Mt* 5, 9). Pentru a fi cineva făcător de pace, mai întâi trebuie să o dobândească el, după aceea să arate celorlalți cum să o obțină și ei. Mântuitorul, fiind Fiul lui Dumnezeu și făcător de pace, în multe rânduri când se întâlnea cu ucenicii, spunea: „Pace vouă” (*Lc* 24, 36; *In* 20, 19; 20, 21; 20, 26). De asemenea, uneori, când se despărțea de persoane care sufereau și pe care le vindeca, le spunea: „mergi în pace” (*Mc* 5, 34; *Lc* 7, 50; 8, 48). Apostolii Mântuitorului au continuat misiunea Lui și au vestit pacea adusă de El celor cu care s-au întâlnit sau care le-au scris. La începutul unor epistole, Sfântul Apostol Pavel folosea cuvintele: „Har vouă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos” (*Rm* 1, 7; *I Co* 1, 3; *2 Co* 1, 2; *Ga* 1, 3; *Ef* 1, 2; *Flp* 1, 2; *Col* 1, 2; *I Tes* 1, 1; *2 Tes* 1, 2). Iar Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, la începutul Cărții Apocalipsa, scrie: „Har vouă și

pace de la Cel ce este și Cel ce era și Cel ce vine și de la cele șapte duhuri, care sunt înaintea scaunului Lui, și de la Iisus Hristos, Martorul cel credincios, Cel întâi născut din morți, și Domnul împăraților pământului” (*Ap* 1, 4-5). Credincioșii care se îngrijesc să își păstreze sufletul și trupul în curăție și își dezvoltă virtutea păcii sunt cuprinși de o bucurie foarte mare, pentru că simt că se eliberează de patimi și pot trăi în pace cu Dumnezeu, dar și cu ceilalți semeni¹⁶. Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „pacea este mai de preț decât orice avere”¹⁷. Dobândirea virtuții păcii de către credincioși îi face să trăiască pe pământ, la fel cum ar trăi în împărăția lui Dumnezeu, pentru că au pacea inimii¹⁸ și nu sunt perturbați de grijile lumești. Diavolul, prin ispitiri de tot felul, va încerca pe parcursul vieții credincioșilor să alunge pacea din inima lor și să le tulbure gândurile pentru a nu urma învățăturile Mântuitorului Iisus Hristos. De aceea pacea pe care a adus-o Mântuitorul oamenilor trebuie păzită prin respectarea poruncilor date de Dumnezeu până când vor ajunge în fața Judecătorului.

Virtutea prieteniei

Prietenia este o legătură strânsă între anumite persoane. Această legătură dintre oameni este specială, pentru că persoanele care nu au o legătură de rudenie apropiată se comportă la fel cum ar avea-o. În virtutea faptului că toți oamenii sunt descendenți din protopărinții Adam și Eva, oamenii ar trebui să se comporte între ei precum frații. Din cauza numeroaselor conflicte dintre oameni, petrecute de-a lungul timpului, aceștia s-au depărtat unii de alții. Pe lângă acest lucru, oamenii s-au depărtat și de Dumnezeu. Prin venirea în lume a Mântuitorului Iisus Hristos și prin Jertfa Sa de pe Cruce s-a restaurat legătura dintre Dumnezeu și oameni, iar prin Pogorârea Duhului Sfânt la Cincizecime a luat naștere Biserica (*FA* 2, 1-47), astfel că toți creștinii sunt prieteni și frați în Domnul. Virtutea prieteniei se poate vedea la Mântuitorul Iisus Hristos, Care a spus Apostolilor Săi: „Voi sunteți prietenii Mei, dacă faceți ceea ce vă poruncesc. De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu știe ce

¹⁶ SFÂNTUL NICHITA STITHATUL, „Vederea duhovnicească a Raiului”, în *Filocalia*, vol. VI, ediție Dumitru Stăniloae, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2017, pp. 319-320.

¹⁷ SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, „Omilia a XXXIII-a”, în *Scrieri, Partea întâia*, trad., introd., indici și note de Pr. Dumitru Fecioru, în col. *PSB*, vol. 21, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 434.

¹⁸ SFÂNTUL CALIST CATAFYGIOTUL, „Capetele prea înalte și de dreaptă judecată (silogistice), despre unirea dumnezeiască și viață contemplativă”, în *Filocalia*, vol. VIII, ediție Dumitru Stăniloae, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2017, p. 406.

face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute” (*In* 15, 14-15). Creștinii trebuie să păstreze această legătură de prietenie dintre ei și Dumnezeu, creată prin intermediul Mântuitorului, prin respectarea poruncilor date de Acesta. Mântuitorul a explicat Apostolilor Săi cât de importantă este virtutea prieteniei, spunând că: „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi” (*In* 15, 13). Pe baza învățăturilor Mântuitorului, dar și prin exemplul pe care l-a dat Acesta în timpul propovăduirii Sale, creștinii au putut observa importanța virtuții prieteniei. Dacă prietenia cu Dumnezeu se păstrează prin respectarea poruncilor Lui de către credincioși, prietenia cu semenii se creează în anumite condiții. Mai întâi, prietenia pe care o au credincioșii cu semenii trebuie să fie folositoare pentru că: „tovărășiile rele strică obiceiurile bune” (*I Co* 15, 33). Orice prietenie bazată pe învățăturile creștine trebuie să aibă ca scop sprijinirea reciprocă a celor implicați în acea prietenie pentru folosul lor sufletesc. Sfântul Ambrozie spune: „ce este mai prietenesc decât a vorbi despre cele dumnezeiești?”¹⁹. O prietenie care are ca temelie discutarea despre cele dumnezeiești aduce multă bucurie sufletească. Pe parcursul timpului, prietenia care se creează între credincioși poate fi supusă unor ispitiri diavolești, și „sinceritatea prietenului se arată la vreme de cercare, dacă ia parte la necaz”²⁰. Prietenia, dacă este rezultatul unei virtuți, scoate din sufletul credincioșilor tot ce este mai bun, aceștia sărind în sprijinul prietenilor care au nevoie de ei. În cazul în care prietenia nu este rezultatul unei virtuți, aceasta „se desface foarte ușor când se găsește o cât de mică pricină. Pentru că nu a fost legată cu simțirea duhului”²¹. Prietenia, ca virtute, poate crea multe lucruri frumoase în viața credincioșilor. În anumite momente din viață, mai devreme sau mai târziu, toți credincioșii trec prin greutăți, astfel că sprijinul unor prieteni este bine-venit. Prietenia pe care o oferă credincioșii semenilor lor poate fi desconsiderată, și acest lucru este destul de dureros. Un astfel de lucru i s-a întâmplat și Mântuitorului, când a fost trădat de Iuda, unul dintre ucenicii Săi. Când s-a apropiat Iuda ca să-L vândă pe Mântuitor, Acesta i-a zis: „Prietene, pentru ce ai venit?” (*Mt* 26, 50). Deși știa că a venit

¹⁹ SFÂNTUL AMBROZIE, „Scrisoarea a VII-a”, în *Scrieri. Partea a doua: Scrisori*, trad., introd., note de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. David Popescu, Lect. Dr. Dan Negrescu, în col. *PSB*, vol. 53, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 48.

²⁰ SFÂNTUL TALASIE LIBIANUL ȘI AFRICANUL, „Despre dragoste, înfrânare și petrecerea cea după minte către Pavel presbiterul”, în *Filocalia*, vol. IV, ediție Dumitru Stăniloae, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2017, p. 10.

²¹ SFÂNTUL DIADOH AL FOTICEII, „Cuvânt ascetic despre viața morală, despre cunoștință și despre dreapta socoteală duhovnicească, împărțit în 100 de capete”, în *Filocalia*, vol. I, ediție jubiliară, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017, p. 409.

să-L vândă, Mântuitorul l-a considerat prietenul Său până în ultima clipă. În prietenie pot fi și dezamăgiri, însă acestea nu pot acoperi multitudinea de bucurii pe care le creează virtutea prieteniei.

Virtutea iertării

Prin iertare, se creează posibilitatea ca cei care au fost nedreptățiți, într-un fel sau altul, să ierte pe cei care le-au greșit. Această iertare poate fi acordată fără o condiționare anume, cu anumite condiționări sau să nu fie acordată. Iertarea este în strânsă legătură cu nedreptatea sau neascultarea, întrucât atunci se întrunesc condițiile necesare pentru această acțiune. Oamenii au greșit în fața lui Dumnezeu prin protopărinții Adam și Eva, când nu au ascultat porunca Lui și au primit pedeapsa pe care Acesta a spus că o vor primi dacă nu-L vor asculta (Fc 3, 1-24). Însă Dumnezeu, prin iertare, a făcut posibilă restaurarea legăturii pe care o aveau oamenii cu El înainte de căderea în păcat (neascultare), prin venirea în lume a Mântuitorului Iisus Hristos (In 3, 16). Mântuitorul a cuprins în rugăciunea Tatăl nostru cererea: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri” (Mt 6, 12). El a explicat de ce este importantă virtutea iertării și care sunt beneficiile ei, spunând: „Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc. Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre” (Mt 6, 14-15). Se poate vedea care este unitatea de măsură a lui Dumnezeu în privința iertării. În primul rând, Dumnezeu iartă oamenii fără condiționări, din dragostea Sa față de ei. De aceea a făcut posibilă mântuirea lor prin Fiul Său, Mântuitorul Iisus Hristos. În al doilea rând, Dumnezeu condiționează iertarea credincioșilor dacă și ei fac acest lucru cu semenii lor. Greșelile pe care le fac credincioșii nu sunt toate împotriva semenilor, ci pot fi diverse încălcări ale poruncilor Lui, și acestea se pot ierta prin intermediul Sfintei Taine a Spovedaniei. Apostolii au primit putere de la Mântuitor de a ierta păcatele credincioșilor, spunând: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; Căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute” (In 20, 21-23). Această putere de iertare a păcatelor s-a transmis episcopilor și preoților până astăzi în Biserică²² și se poate acorda prin Sfânta Taină a Spovedaniei, unde credincioșii își mărturisesc păcatele și se căiesc pentru ele²³. În al treilea rând, sunt păcate pe care Dumnezeu nu le iartă. Mântuitorul a zis: „Orice păcat și orice hulă

²² Pr. Prof. Dumitru STĂNILOAE, *Teologie dogmatică ortodoxă*, vol. III, ediția a III-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, pp. 163-174.

²³ *Ibidem*, pp. 133-139.

se va ierta oamenilor, dar hula împotriva Duhului nu se va ierta” (*Mt* 12, 31). Iertarea este un element prin care se păstrează legătura dintre credincioși și Dumnezeu. Prin această virtute se poate păstra și legătura dintre credincioși și semenii lor. Iertarea, în general, este o convenție dintre două sau mai multe persoane. Cei care au greșit ar trebui să își recunoască greșeala și să-și ceară iertare. În plus, ar trebui să se îndrepte și să nu mai facă acele greșeli. Sfântul Clement Alexandrinul spune: „vrea hoțul să capete iertare? Să nu mai fure! Cel ce săvârșește adulter să nu se mai ardă! Desfrânatul să se cumițească! Jefuitorul să dea înapoi ce a luat și să dea mai mult decât a luat. Martorul mincinos să caute să spună adevărul”²⁴. Prin virtutea iertării, credincioșii pot oferi iertare celor care le-au greșit. Iertarea este o datorie a tuturor credincioșilor din Biserică, conform învățăturilor Mântuitorului Iisus Hristos.

Virtutea evlaviei

Evlavia este o manifestare a credincioșilor prin care își arată iubirea și/sau atașarea față de tot ceea ce ține de credința lor. Atunci când un credincios iubește sau este atașat de ceva se comportă într-o manieră deosebită, care este diferită de cea ordinară. Cel „care viețuiește în evlavie nu îngăduie păcatului să i se furișeze în suflet. Iar lipsind păcatul, nici primejdia, nici vătămarea nu sunt în sufletul acela”²⁵. Prin virtutea evlaviei, creștinii urmează exemplul Mântuitorului Iisus Hristos. În Epistola către Evrei, Sfântul Apostol Pavel a spus despre Mântuitorul că, „în zilele trupului Său, a adus, cu strigăt și cu lacrimi, cereri și rugăciuni către Cel ce putea să-L mântuiască din moarte și auzit a fost pentru evlavia Sa” (*Evr* 5, 7). Evlavia trebuie să însoțească întotdeauna lucrurile bune pe care le fac credincioșii. Altfel, acestea sunt făcute formal sau din obligație și nu își ating scopul. Evlavia poate fi asemănată și cu o râvnă pe care o au credincioșii față de respectarea învățăturilor Mântuitorului Iisus Hristos și a poruncilor lui Dumnezeu. Poruncile date de Dumnezeu nu sunt simple legi, cum sunt legile laice, ale statului, care au doar un caracter normativ sau informal. Mântuitorul a explicat că toate poruncile lui Dumnezeu se pot cuprinde în două porunci, care au ca scop iubirea oamenilor față de Dumnezeu și față de semenii lor (*Mt* 22, 37-40). Pentru a se respecta aceste două mari porunci evocate de Mântuitorul, creștinii au nevoie de virtutea evlaviei,

²⁴ SFÂNTUL CLEMENT ALEXANDRINUL, „Care bogat se va mântui?”, în *Scrieri. Partea întâia*, trad., introd., note și indici de Pr. Dumitru Fecioru, în col. *PSB*, vol. 4, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, p. 62.

²⁵ SFÂNTUL ANTONIE CEL MARE, Învățături despre viața morală a oamenilor și despre buna purtare, în 170 de capete, în *Filocalia*, vol. I, ediție jubiliară, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017, p. 32.

întrucât este necesară o dorință interioară puternică pentru a le putea respecta. În privința primei porunci, care are ca scop iubirea oamenilor față de Dumnezeu, Sfântul Ioan Gură de Aur spune că: „deprinderea evlaviei hrănește sufletul cu gândiri cerești. Și ce lucru poate fi mai fericit decât să imiți, aici pe pământ, cetele îngerilor, care mâneacă la rugăciune încă din revărsatul zorilor și preamăresc pe Făcătorul lumii în laude și în cântece”²⁶. Iar pentru a doua poruncă, care are ca scop iubirea semenilor, Sfântul Ioan Scărarul spune: „e propriu celor evlavioși să dea tot celui ce cere. Iar celor mai evlavioși să dea și celui ce nu cere”²⁷. Un alt aspect al evlaviei este pietatea pe care o au credincioșii față de Preasfânta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria, prin care S-a putut înfăptui Nașterea Mântuitorului Iisus Hristos, și prin El, mântuirea tuturor credincioșilor. Atunci când Mântuitorul era pe Cruce, „văzând pe mama Sa și pe ucenicul pe care Îl iubea stând alături, a zis mamei Sale: Femeie, iată fiul tău! Apoi a zis ucenicului: Iată mama ta! Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine” (*In* 19, 26-27). Maica Domnului este considerată de creștini mama lor, la care aceștia se roagă pentru a-i ajuta să treacă peste greutățile pe care le întâmpină. De-a lungul timpului au fost multe mărturii ale credincioșilor în care au spus că s-au rugat la Maica Domnului, și aceasta i-a ajutat. În plus, credincioșii, prin virtutea evlaviei, au pietate și către sfinți și îngeri, pe care îi roagă să îi ajute în diverse probleme pe care le au și/sau să se roage pentru mântuirea lor. Prin virtutea evlaviei se arată intensitatea trăirii pe care o au credincioșii când fac lucruri care privesc credința lor.

Concluzii

Beneficiile pe care le au creștinii, dobândind virtuțile nădejzii, stăruinței în bine, cumpătării, păcii, prieteniei, iertării, evlaviei nu pot fi descrise și cuprinse în cărți întregi, cu atât mai puțin în câteva rânduri, însă toate virtuțile menționate mai sus pot fi descoperite de fiecare credincios în parte în viața lor, și astfel să afle minunatele lor beneficii. Prin virtutea nădejzii, credincioși își pun toată încrederea lor în promisiunile făcute de Dumnezeu, neavând motiv să nu se încreadă în aceste promisiuni, pentru că El, așa cum se poate vedea în Sfânta Scriptură, Și-a ținut întotdeauna promisiunile. În schimb, oamenii au

²⁶ SFÂNTUL VASILE CEL MARE, „Epistola 2 Către prietenul Grigorie (de Nazianz)”, în *Scrieri. Partea a treia: Scrisori, Scrisori datând înainte de episcopat*, trad., introd., note și indici de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu, Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, în col. *PSB*, vol. 12, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, p. 119.

²⁷ SFÂNTUL IOAN SCĂRARUL, „Cartea despre nevoițe” (Cuvântul XXVI: Despre deosebirea gândurilor, patimilor și virtuților), în *Filocalia*, vol. IX, ediție Dumitru Stăniloae, trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2017, p. 279.

fost de multe ori șovăitori și nu și-au ținut promisiunile făcute Lui. De aceea ar fi indicat să dobândească virtutea stăruinței în bine. Cu ajutorul acestei virtuți, credincioșii pot fi mai statornici în respectarea promisiunilor pe care le fac lui Dumnezeu și celorlalți semenii, dar și prin perseverența în fapte bune. Credincioșii mai au nevoie și de înfrânare de la anumite lucruri, care nu sunt neapărat rele în sine, dar, dacă se depășește o anumită măsură, ele nu mai sunt de folos. Acest lucru îl pot face prin virtutea cumpătării, care îi face pe credincioși conștienți de pericolele mâncatului sau băutului în exces sau al altor obiceiuri nefolositoare trupului și sufletului. Între oameni, de-a lungul timpului, s-au iscat diferite certuri și s-au creat vrăjmășii, care au dus și la războaie. Creștinii, prin exemplul Mântuitorului, au datoria să trăiască în pace cu semenii lor și să facă pace oriunde se duc. De asemenea, prin virtutea prieteniei, credincioșii se pot apropia foarte mult de anumite persoane și să se sprijine reciproc atunci când trec prin momente dificile în viața lor. O altă virtute importantă din viața creștinilor este virtutea iertării. Credincioșii au uneori momente de slăbiciune și cad în ispitirile diavolești, greșind față de Dumnezeu, dar și față de semenii lor. Prin virtutea iertării se poate găsi calea prin care credincioșii își pot cere iertare de la Dumnezeu pentru ce au greșit, însă aceștia trebuie să dea dovadă că și ei iartă pe cei care le greșesc lor. Prin acest cerc virtuos se poate instaura o conviețuire frumoasă între Dumnezeu și credincioși. În plus, este nevoie și de virtutea evlaviei pentru ca lucrurile bune pe care le fac credincioșii să fie făcute cu râvnă, nu doar formal. Tot datorită virtuții evlaviei, credincioșii dau cinstea cuvenită lui Dumnezeu Tatăl, Care este Tatăl tuturor (*Mt 5, 48*), Mântuitorului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Duhului Sfânt, Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria, considerată mama tuturor creștinilor, a sfinților și a îngerilor. Acestora le aduc rugăciuni de laudă, mulțumire și cer ajutor când au nevoie. Cu ajutorul acestor virtuți, dar și cu altele, credincioșii își înnobilează sufletele și trupurile pentru a putea obține mântuirea.